

Διαδικασία εκδίκασης της ανακοπής κατά της αρνητικής δήλωσης τρίτου (986 ΚΠολΔ) μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4335/2015

Σπυρίδων Κ. Τσαντίνης

Αναπληρωτής Καθηγητής ΔΠΘ

Βασίλειος Α. Χατζηϊωάννου

Επίκουρος Καθηγητής ΔΠΘ

Γνωμοδότηση*

§ 1. Πριν από το ν. 4335/2015 η ανακοπή του άρθ. 986 ΚΠολΔ¹, η οποία, σημειωτέον, κατά κρατούσα γνώμη δεν άνοιγε δίκη περί την εκτέλεση² αλλά αποτελούσε ειδική μορφή της γενικής ανακοπής του άρθ. 583 ΚΠολΔ³, εκδικαζόταν με την τακτική διαδικασία⁴

ή με την ειδική διαδικασία⁵, εφόσον η κατασχεμένη οφειλή υπαγόταν σε ειδική διαδικασία ή με την διαδικασία των μικροδιαφορών (466 επ.)⁶.

§ 2. Με την τροποποίηση του ν. 4335/2015 αφενός αναδιαμορφώθηκε εκ θεμελίων η τακτική διαδικασία με αποτέλεσμα να μην εφαρμόζεται η προφορική συζήτηση (115 § 2), αφετέρου διατηρήθηκε σε ισχύ, χωρίς τροποποίηση, το άρθ. 986, όπως είχε διαμορφωθεί με το ν. 4055/2012 και ίσχυε πριν το ν. 4335/2015, στο οποίο προβλέπεται ότι «η συζήτηση της ανακοπής προσδιορίζεται υποχρεωτικά μέσα σε 120 ημέρες από την κατάθεσή της...». Η διατήρηση και μετά το ν. 4335/2015 αμετάβλητης της ως άνω διατύπωσης δημιούργησε δικαιολογημένες σκέψεις, ότι, μετά το ν. 4335/2015, η τακτική διαδικασία του ν. 4335/2015 δεν είναι συμβατή με το άρθ. 986, αφού στη νέα τακτική

* Γνωμοδοτικό σημείωμα συνταχθέν άνευ αμοιβής (pro bono) κατόπιν ανάθεσης από τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών.

1. Η μη αναφορά σε νομοθέτημα μετά από τον αριθμό διάταξης υποδηλώνει αναφορά στον ΚΠολΔ.

2. ΑΠ 448/2016 ΤΝΠ-Νόμος, ΑΠ 790/1972 ΝοΒ 1973. 174 = ΑρΧΝ 1973. 131, ΕφΘεσ 1433/1977 Αρμ 1978. 275, ΠΠρΑΘ 11212/1972 ΑρΧΝ 1973. 149. Αντίθ. (εφαρμογή κανόνων δικών περί την εκτέλεση) Μπρίνιας ΑνΕκτ ΙΙΙ (1980), άρθ. 986, σ. 1407, Μπέης, Δ 1997. 399 επ., 402, Γέσιου-Φαλτσή, ΔικΑνΕκτ ΙΙβ, 2018, §64, αριθ. 275, σ. 200, ΕφΑΘ 5526/2006 ΝοΒ 2007. 1363, ΠΠρΑΘ 3661/2011 ΕφΑΔ 2013. 265, ΜΠρΘεσ 2429/1981 ΕλλΔνη 1982. 182 με ενημ. σημ. Κατρά.

3. ΑΠ 1092/2015 ΕφΑΔ 2016. 526, ΑΠ 480/2012 ΤΝΠ-Νόμος, ΑΠ 1065/2009 ΕΠολΔ 2010. 60 με παρατ. Κατηφόρη = ΕλλΔνη 2010. 995 = ΧρΙΔ 2010. 274, Γέσιου-Φαλτσή, ΔικΑνΕκτ ΙΙβ, 2018, § 64, αριθ. 230, σ. 167 μ.π.π.

4. ΕφΑΘ 3286/1986 ΕλλΔνη 1986. 1182, ΠΠρΑΘ 3661/2011 ΕφΑΔ 2013. 265, ΠΠρΑΘ 259/2000 ΤΝΠ-Νόμος, ΠΠρΑΘ 4929/1995 Δ 1998. 73, Ράμμος, Εγχειρίδιον ΙΙΙ (1985), σ. 1639, Νίκας, ΔικΑνΕκτ ΙΙ', 2012, § 61, αριθ. 19, Κολοτούρος, Συνέπειες της αναγκαστικής κατάσχεσης στα χέρια τρίτου, ΕΠολΔ 2016, σ. 127 επ., 148, Μαργαρίτης, ΕρμΚΠολΔ ΙΙ, 2012, άρθ. 986, αριθ. 10, Απαλαγάκη (-Μιχαηλίδης) ΚΠολΔ⁴ (2016), άρθ. 986, αριθ. 8, Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Νικολόπουλος), ΚΠολΔ ΙΙ (2000), άρθ. 986, αριθ. 15. Υπενθυμίζεται ότι πριν την θέση σε ισχύ του ν. 4335/2015 και η ανακοπή του άρθρου 933 ΚΠολΔ δικαζόταν με την τακτική διαδικασία, με ορισμένες αποκλίσεις, όπως

ιδίως η απαγόρευση ανακοπής ερημοδικίας ως επίσης και οι περιορισμοί του άρθρου 933 §§ 4 και 5.

5. Μπρίνιας, ΑνΕκτ ΙΙΙ², 1980, άρθ. 986, αριθ. 467α, σ. 1408, Νικολόπουλος, ό.π. (σημ. 4), ΕφΑΘ 9441/1973 ΑρΧΝ 1973. 577 με σημ. Π.Ι.Θ.(εοδωρόπουλου), ΕφΘρ 104/2002 ΧρΙΔ 2002. 440, ΠΠρΑΘ 11272/1972 ΑρΧΝ 1973. 149, ΠΠρΑΘ 4499/1975 ΕΕΝ 1976. 493, ΠΠρΑΘ 259/2000 ΤΝΠ-Νόμος, ΜΠρΘεσ 3913/1983 ΕλλΔνη 1984. 602, ΜΠρΑΘ 4899/1984 ΕλλΔνη 1987. 178, ΜΠρΑΘ 2227/1986 ΝοΒ 1987. 1070, ΜΠρΒερ 5/2010 ΕφΑΔ 2010. 598 (διαδικασία μισθωτικών διαφορών)- ΕρΛαρ 238/2002 Δικογραφία 2002. 529. Βλ. και π.κ. σημ. 8

6. Μπρίνιας, ό.π. (σημ. 4), Κολοτούρος, ό.π. (σημ. 3), σ. 149, Δημοσθένους, Έκτασις εφαρμογής των περί μικροδιαφορών ειδικών διατάξεων, ΑρΧΝ 1969, σ. 409 επ., 438, ΕρΑΘ 642/1976 Δ 1977. 129 με παρατ. Μπρίνιας, ΕρΑΘ 682/1973 ΕΕΝ 1973. 511, ΕρΑΘ 1761/1971 ΕλλΔνη 1971. 683.

διαδικασία (προφορική) συζήτηση της ανακοπής δεν προβλέπεται. Επειδή όμως στο άρθρ. 986 διατηρήθηκε η πρόβλεψη (προφορικής) συζήτησης, ερωτάται ευλόγως αν προσήκουσα διαδικασία εκδίκασης μετά το ν. 4335/2015 είναι μόνο διαδικασία όπου προβλέπεται προφορική συζήτηση. Τέτοια διαδικασία είναι η διαδικασία μικροδιαφορών (469) και η ειδική διαδικασία περιουσιακών διαφορών (591 § 2) και όχι η νέα τακτική διαδικασία. Προς την κατεύθυνση αυτή κατατείνει και η διάταξη του άρθρ. 937 § 3, εφόσον βεβαίως ήθελε υιοθετηθεί η άποψη, ότι η ανακοπή μετά το ν. 4335/2015 ανοίγει δίκη περί την εκτέλεση.

§ 3. Ωστόσο, εκτός της ανωτέρω νομοθετικής αστοχίας/παράλειψης, από καμία άλλη ρύθμιση ούτε από την ΑιΕ του ν. 4335/2015⁷ προκύπτει οποιαδήποτε νομοθετική βούληση μεταβολής της διαδικασίας ή της λειτουργίας της ανακοπής του άρθρ. 986 σε σχέση με τα γενικώς γενόμενα δεκτά πριν το νόμο αυτό. Επιπλέον, ενόψει και των γνωστών συνθηκών νομοθέτησης του ν. 4335/2015, είναι μάλλον προφανές ότι η διατήρηση της διατύπωσης και η μη τροποποίηση – προσαρμογή του άρθρ. 986 στα δεδομένα του ν. 4335/2015 οφείλεται σε αβλεψία του νομοθέτη. Επομένως, στις διαδικασίες της κατάσχεσης στα χέρια τρίτου που αρχίζουν με την επίδοση της επιταγής μετά την έναρξη ισχύος του ν. 4335/2015 (1.1.2016), η ανακοπή διατηρεί την παγιωμένη λειτουργία της κατά τα όσα προαναφέρθηκαν, ως ειδική μορφή ανακοπής του άρθρ. 583, η οποία δεν ανοίγει δίκη περί την εκτέλεση και επί της οποίας ως προς την διαδικασία εκδίκασης ισχύει ότι και πριν το ν. 4335/2015, εφόσον η κατασχεμένη απαίτηση υπάγεται λόγω αντικειμένου στην τακτική διαδικασία του ν. 4335/2015⁸, με τις στη συνέχεια αναφερόμενες προσαρμογές.

§ 4. Οι ρυθμίσεις των άρθρων 986 και 585, ως ειδικές, κασιπύουν των νέων διατάξεων της τακτικής διαδικασίας, στο μέτρο που δεν συμβιβάζονται με αυτές. Τούτο προκύπτει ερμηνευτικώς από την διάταξη του άρθρ. 217 που προβλέπει ότι οι διατάξεις για

την αγωγή εφαρμόζονται και σε κάθε δικόγραφο εισαγωγικό δίκης, επομένως και στην εν λόγω ανακοπή, εκτός αν ορίζει διαφορετικά ο νόμος. Η συνδυασμένη εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων (585, 986, 237, 217, 215) αναδεικνύει την ανάγκη σαφούς σκιαγράφησης των ζητημάτων, όπου απαιτείται προσαρμογή των δύο εκ πρώτης όψεως αποκλινόντων νομοθετικών πλαισίων (237, 215 αφενός και 585, 986 αφετέρου). Τα ζητήματα αυτά είναι τα εξής:

§ 5. Προθεσμία επίδοσης ανακοπής: Κατ' αρχάς ερωτάται αν το άρθρ. 217 και μέσω αυτού το εφαρμοζόμενο άρθρ. 986, αφήνει πρακτικά περιθώρια εφαρμογής του άρθρ. 215 § 2 ως προς την προθεσμία επίδοσης της ανακοπής σε χρόνο μετά την κατάθεσή της. Η ειδική πρόβλεψη (986) προθεσμίας άσκησης της ανακοπής (τριάντα ημέρες από την αρνητική δήλωση του τρίτου ή από την πάροδο άπρακτης της προθεσμίας του άρθρ. 985 §§ 1 και 3) συνεπάγεται, για το παραδεκτό της ανακοπής, υποχρέωση ολοκλήρωσης της επίδοσης μέσα στην ανωτέρω προθεσμία, ανεξαρτήτως του χρόνου διενέργειας της κατάθεσης. Κατά την ειδική διάταξη του άρθρ. 986, για το παραδεκτό της ανακοπής (δηλαδή για την εμπρόθεσμη επίδοσή της), κρίσιμος δεν είναι ο χρόνος κατάθεσής της κατ' άρθρ. 215 § 2, αλλά ο χρόνος της αρνητικής δήλωσης ή της άπρακτης πάροδο της προθεσμίας αυτής κατ' άρθρ. 986 σε συνδ. με 985 §§ 1 και 3, που προηγείται της κατάθεσης της ανακοπής. Αν γινόταν δεκτό ότι εφαρμόζεται το άρθρ. 215 § 2 επί της ανακοπής κατά της δήλωσης τρίτου, τότε θα οδηγούμασταν σε καταργητική ερμηνεία της προθεσμίας του άρθρ. 986, κάτι όμως που είναι αντίθετο με την γενική αρχή του άρθρ. 217. Συνεπώς, ως προς τον χρόνο επίδοσης της ανακοπής δεν εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρ. 215 § 2 αλλά το άρθρ. 986 ΚΠολΔ.

§ 6. Προς ο η επίδοση πρόσωπο: Το άρθρ. 217 επιτρέπει την εφαρμογή του άρθρ. 215 § 2 ως προς το πρόσωπο προς το οποίο επιδίδεται η ανακοπή. Όταν η ανακοπή ασκείται κατά παραλειφθείσας δήλωσης που εξομοιώνεται με αρνητική (985 § 3), τότε θα εφαρμοστεί το άρθρ. 215 § 2 και η ανακοπή θα πρέπει να επιδοθεί στον καθ' ου. Αν πάλι η ανακοπή ασκείται κατά αρνητικής δήλωσης, είναι δυνατή η επίδοση στον καθ' ου κατ' άρθρ. 215 § 2 ή στον πληρεξούσιο δικηγόρο που υπέγραψε τη δήλωση, εφαρμοζομένης συμπληρωματικώς της ειδικής ευχέρειας του άρθρ. 986 ΚΠολΔ.

7. Βλ. ΚΝοΒ 2015. 760 επ.

8. Και μετά το ν. 4335/2015 γίνεται ήδη δεκτό ότι εφόσον η κατασχεθείσα απαίτηση υπάγεται στην ειδική διαδικασία των άρθρ. 591 και 614 επ., με τους κανόνες αυτής της διαδικασίας θα εκδικάζεται και η εν λόγω ανακοπή: ΠΠρΑθ 109/2016 ΤΝΠ-Νόμος, ΠΠρΘεσ 12935/2017 ΝοΒ 2017. 2077, ΜΠρΘεσ 12967/2017 ΤΝΠ-Νόμος.

§ 7. Πρόσθετοι λόγοι ανακοπής: Το δικαίωμα άσκησης πρόσθετων λόγων ανακοπής (585 § 2) δεν δημιουργεί ιδιαίτερη ερμηνευτική ή πρακτική δυσχέρεια στην ισχύουσα τακτική διαδικασία του ν. 4335/2015. Και τούτο, διότι το δικόγραφο τους θα πρέπει να έχει κατατεθεί και κοινοποιηθεί μέσα σε εξήντα (60) ημέρες από την κατάθεση της ανακοπής, δηλαδή σε χρόνο που έπεται του ύστατου χρόνου επίδοσης της ανακοπής (30 ημέρες μετά την κατάθεση), δηλαδή 70 ή 100, εφόσον ο καθ' ου ή ομοδικός του έχει διαμονή στην αλλοδαπή, ημέρες πριν την καταληκτική προθεσμία κατάθεσης προτάσεων κατ' άρθ. 237 § 1 ΚΠολΔ και προηγείται κατά 40 (ή 70) ημέρες της καταληκτικής προθεσμίας κατάθεσης προτάσεων. Συνεπώς, ο καθ' ου η ανακοπή έχει κατ' ελάχιστον 40 (ή 70) ημέρες για να προετοιμάσει την αντίκρουση, εκτός της ανακοπής, και των πρόσθετων λόγων αυτής.

§ 8. Προθεσμία προσδιορισμού δικασίμου: Ο υποχρεωτικός προσδιορισμός δικασίμου εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, όταν αφορά στην τακτική διαδικασία, θα πρέπει να ερμηνεύεται σε συνάρτηση με τον προσδιορισμό της τυπικής συζήτησης κατ' άρθ. 237 § 4. Κατ' αρχάς, ερωτάται αν μετά την λήξη της προθεσμίας αντίκρουσης (237 § 2), για τον ορισμό της ημερομηνίας συζήτησης θα εφαρμόζεται η προθεσμία του πρώτου εδαφίου του άρθ. 237 § 2 («μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από το κλείσιμο του φακέλου...συχρόνως ορίζεται ημέρα και ώρα συζήτησης... σε χρόνο όχι μεγαλύτερο από τριάντα ημέρες») ή η προθεσμία του άρθ. 986 («η συζήτηση της ανακοπής προσδιορίζεται υποχρεωτικά μέσα σε 120 ημέρες από την κατάθεσή της...»). Αν θεωρηθεί ότι το άρθ. 986 κατ' ελάχιστον ως ειδικό του άρθ. 237 § 4, τότε η συζήτηση της ανακοπής πρέπει να ορίζεται αμέσως μετά τη λήξη της προθεσμίας αντίκρουσης και πάντως εντός πέντε ημερών, ώστε ο ορισμός αυτός να συμπίπτει με την λήξη της προθεσμίας του άρθ. 986, δηλαδή με την 120^η ημέρα από την κατάθεση της ανακοπής. Ωστόσο, η υιοθέτηση της λύσης αυτής, πέρα από τα προβλήματα ασφυκτικής διαχείρισης από την γραμματεία του δικαστηρίου και τον αρμόδιο δικαστή προσδιορισμού, θα ήταν ασυμβίβαστη με τις περιπτώσεις όπου προβλέπεται παράταση της προθεσμίας κατάθεσης προτάσεων και προσθήκης (237 §§ 1 εδ. τέταρτο, 2). Και τούτο, διότι η προθεσμία του άρθ. 986 θα υπερκαλυπτόταν από την ανωτέρω προθεσμία. Ενόψει των

ανωτέρω δεδομένων, σκόπιμο θα ήταν να θεωρηθεί ότι η προθεσμία ορισμού συζήτησης του άρθ. 986 αφορά αποκλειστικά στις διαδικασίες όπου διατηρείται η προφορική συζήτηση (διαδικασίες, εξάλλου, τις οποίες είχε υπόψη του ο νομοθέτης του ν. 4055/2012 που θέσπισε τη διάταξη αυτή) και όχι στη νέα τακτική διαδικασία, όπου θα ισχύει ως μεταγενέστερη ειδική διάταξη, εκείνη του άρθ. 237 § 4 εδ. πρώτο και τρίτο.

§ 9. Προθεσμία προτάσεων και αμοιβαίων αντικρούσεων: Ο γενικός κανόνας του άρθ. 217 σε συνδυασμό, παράλληλα, με τη μη ύπαρξη ειδικής αντίθετης διάταξης από τα άρθ. 583 επ. και 986 επιτρέπει να εκλαμβάνεται η κατάθεση της ανακοπής ως το αφετηριακό χρονικό σημείο για τις πράξεις της διαδικασίας στη νέα τακτική διαδικασία του ν. 4335/2015 κατά το άρθρο 237 και για τον καθορισμό των προθεσμιών τους. Επομένως, η έναρξη της προθεσμίας των εκατό (100) ημερών για την κατάθεση των προτάσεων και την προσκομιδή των αποδεικτικών μέσων κατά το άρθρο 237 § 1 μπορεί να τοποθετείται στο χρόνο κατάθεσης της ανακοπής, όπως και η προθεσμία κατάθεσης των αμοιβαίων αντικρούσεων (237 § 2) για τον ορισμό της συζήτησης (237 § 4)⁹.

§ 10. Διαχρονικό δίκαιο: Για τις αναγκαστικές κατασχέσεις στα χέρια τρίτου που έλαβαν χώρα μετά από επιταγή που επιδόθηκε πριν την 1.1.2016, ανέκυψε το ερώτημα αν κρίσιμος κανόνας διαχρονικού δικαίου είναι εκείνος που αφορά στην αγωγή ή στην αναγκαστική εκτέλεση (άρθρο 1, άρθρο «ένατο» § 1 ή § 3 αντίστοιχα ν. 4335/2015). Δεδομένης της κρατούσας άποψης, που συμμερίζονται και οι συντάκτες του παρόντος, ότι η ανακοπή του άρθ. 986 δεν ανοίγει δίκη περί την εκτέλεση¹⁰, αλλά εξομοιώνεται κατά περιεχόμενο με την αγωγή που θα μπορούσε να ασκήσει ο καθ' ου οφειλέτης κατά του τρίτου, κρίσιμος για την επιλογή των εφαρμοστέων κανόνων διαδικασίας είναι ο χρόνος κατάθεσης της ανακοπής, ενώ είναι αδιάφορος εν προκειμένω ο χρόνος επίδοσης της επιταγής προς εκτέλεση¹¹. Έτσι, αν η ανακοπή έχει κατατεθεί μετά την 1.1.2016,

9. ΠΠρΘεσ 12935/2017 ΝοΒ 2017, 2077, Γέσιου-Φαλτσή, ΔικΑνΕκτ ΙΙβ, 2018, § 64, αριθ. 274, σ. 199.

10. Βλ. ό.π. § 1 κυρίως κειμένου.

11. ΠΠρΘεσ 12935/2017 ΝοΒ 2017, 2077, Γέσιου-Φαλτσή, ΔικΑνΕκτ ΙΙβ, 2018, §64, αριθ. 381, σ. 278.

εφαρμόζεται η τακτική διαδικασία του ν. 4335/2015 και μάλιστα ακόμη και όταν η επιταγή προς εκτέλεση έχει επιδοθεί πριν από την έναρξη της ισχύος του ν. 4335/2015 (1.1.2016). Η λύση αυτή προκαλεί βεβαίως πρακτικές δυσχέρειες οσάκις η ανακοπή έχει εισαχθεί με τους κανόνες δίκης κατά τους οποίους συνεχίζει να ισχύει η προφορική διαδικασία, δηλαδή είτε με την ισχύουσα πριν το ν. 4335/2015 τακτική διαδικασία είτε με κάποια ειδική διαδικασία είτε με την διαδικασία μικροδιαφορών. Και στις τρεις ανωτέρω περιπτώσεις, η προβλεπόμενη από το ν. 4335/2015 διαδικασία του άρθρου 237 θα μπορούσε να τηρηθεί μόνο με παραπομπή της υπόθεσης προς εκδίκαση σε άλλη συνεδρίαση με τη νέα τακτική διαδικασία, ώστε να ακολουθήσει επαναφορά της υπόθεσης με κλήση του επιμελέστερου διαδίκου¹². Ενώ για την κατάθεση της κλήσης δεν προβλέπεται προθεσμία, για την επίδοσή της θα εφαρμόζεται αναλόγως η προθεσμία τριάντα ημερών του άρθρου 215 § 2 και η εκκίνηση των προθεσμιών προτάσεων

12. ΠΠρΘεσ 12935/2017 ΝοΒ 2017, 2077, *Γέσιου-Φαλτσή*, ΔικΑνΕκτ Ιβ, 2018, § 64, αριθ. 381, σ. 278

κλπ. από την κατάθεσή της. Η παραπάνω λύση, αν και θεωρήθηκε δογματικά ορθή, επικρίθηκε διότι δημιουργεί αδόκητες καθυστερήσεις στην πρόοδο της δίκης της ανακοπής και προτάθηκε ως πρακτικά πιο σκόπιμη η υπαγωγή της δίκης στους πριν από το ν. 4335/2015 διαδικαστικούς κανόνες της τακτικής διαδικασίας, ώστε να διασώζεται και το τμήμα της διαδικασίας που έχει ήδη πραγματοποιηθεί¹³. Ωστόσο, οι προφανείς δυσμενείς συνέπειες για την ως άνω πειστική λύση μπορούν να μετριαστούν με προσφυγή του άρθ. 150 § 1 (εφόσον δεν έχει προηγηθεί συμφωνία των μερών κατά την § 2 του ίδιου άρθρου) μετά από αίτηση του επιμελέστερου διαδίκου και με σύντμηση των προθεσμιών του άρθ. 237 §§ 1, 2 προς επιτάχυνση προόδου της δίκης. Η σύντμηση αυτή θα δικαιολογείται από το γεγονός ότι, κατά την προηγηθείσα δίκη, τα μέρη θα είχαν καταθέσει προτάσεις κι επομένως δεν θα έχουν ανάγκη εξάντλησης των ανωτέρω προθεσμιών.

Αθήνα, 24 Απριλίου 2018

13. *Γέσιου-Φαλτσή*, ΔικΑνΕκτ Ιβ, 2018, §64, αριθ. 381, σ. 278